

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Nauk Ekonomicznych
i Zarządzania

prof. dr hab.
Leszek Dziawgo
KIEROWNIK KATEDRY

ul. Gagarina 13a
87-100 Toruń
tel. +48 56-611-2283
e-mail: ldziawgo@umk.pl

Toruń, 7.05.2024

R E C E N Z J A

**rozprawy doktorskiej mgr Wojciecha Haza "Standardy kapitałowe banków
a kredytowanie przedsiębiorców w świetle umów bazylejskiego komitetu
nadzoru bankowego"**

**przygotowanej pod kierunkiem
Prof. dr hab. Józefy Famielec
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie**

Badanie złożonej rzeczywistości ekonomicznej pozostaje niezmiennie podstawowym zadaniem naukowym. Magister Wojciech Haza wybrał za przedmiot rozprawy doktorskiej temat bezpieczeństwa funkcjonowania europejskiego rynku bankowego z uwagi na regulacje, nadzór oraz transakcje kredytowe dotyczące finansowania przedsiębiorców.

Stabilny i efektywny sektor bankowy współpracując z przedsiębiorcami wymaga regulacji i nadzoru, nie mam zatem wątpliwości w zakresie naukowej wagi podjętego tematu.

Trafny wybór tematu zwraca uwagę na rozeznanie Autora w problematyce współczesnego europejskiego rynku bankowego, który stanowi podstawę rynku finansowego Unii Europejskiej. Podkreślam poważne znaczenie teoretyczne i praktyczne wybranego tematu. Ponadto, okres wieloletnich i poważnych zaburzeń gospodarczo-społeczno-finansowych nadaje dodatkowo szczególnej wagi i aktualności rozważaniom oraz badaniom zawartym w rozprawie doktorskiej.

Podjęty problem badawczy jest interesujący i adekwatny dla opracowania rangi rozprawy doktorskiej.

Należy podkreślić, iż rozprawa doktorska wpisuje się w szeroki nurt współczesnych badań nad efektywnością rynku finansowego z korzyścią dla społeczeństwa i gospodarki.

OCENA FORMALNA

Rozprawa obejmuje 382 strony ujęte we wstępie, pięciu rozdziałach oraz odpowiednio w zakończeniu, spisach i załącznikach.

W pracy sformułowano cel główny: identyfikacja teoretycznych podstaw oraz weryfikacja empirycznej zależności między regulacjami umów BKNB (Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego) a kształtowaniem się zmian struktury aktywów i funduszy własnych oraz zobowiązań banków z jednej strony, a zmianami struktury aktywów i źródeł finansowania przedsiębiorców kredytowanych przez banki, z drugiej strony.

W rozprawie sformułowano hipotezę główną: występują przyczynowo-skutkowe współzależności między standardami kapitałowymi BKNB, a decyzjami banków oraz przedsiębiorców w zakresie gotowości banków do udzielania kredytów i skłonności przedsiębiorców do korzystania z nich.

Sformułowano również cztery pomocnicze hipotezy badawcze.

- Decyzje kredytowania przedsiębiorców przez banki skutkują zmianami wartości oraz struktury aktywów i pasywów zarówno banków, jak i przedsiębiorców.
- Standardy kapitałowe BKNB, transponowane do sektora bankowego głównie poprzez wymagany poziom łącznego współczynnika kapitałowego, prowadzą do zwiększonych wymagań co do wielkości regulacyjnych funduszy własnych, ograniczając gotowość banków do kredytowania przedsiębiorców. Przejawia się to relatywnym spadkiem należności kredytowych w aktywach banków, przy widocznym wzroście udziałów aktywów o charakterze papierów wartościowych.
- Regulacje ostrożnościowe BKNB wpływają pośrednio na decyzję przedsiębiorców, których celem jest uniezależnienie się od coraz bardziej restrykcyjnych regulacji kapitałowych banków, co skutkuje wolniejszym wzrostem wartości zaciąganych kredytów korporacyjnych w stosunku do zmiany wartości aktywów przedsiębiorców.
- Intensywność i restrykcyjność wymogów kapitałowych BKNB, badana w opracowaniu autorskim indeksem aktywności regulacyjnej potwierdza w części intuicyjne prawidłowości, ale w części nie docenianą dotychczas potrzebę weryfikacji oraz aplikacji do teorii i praktyki strategii finansowania gospodarki, zintegrowanych skutków regulacji ostrożnościowych BKNB zarówno z punktu widzenia banków, jak i dla przedsiębiorców.

Cele rozprawy i hipotezy badawcze zdeterminowały etapy postępowania badawczego, a poprzez to także zakres i ogólną konstrukcję rozprawy.

Rozdziały następują po sobie w logicznej kolejności i stanowią spójną całość. Wewnętrzna struktura poszczególnych rozdziałów jest przemyślana. Całość ilustrowana jest wykresami, schematami oraz tabelami. Zarówno wykresy, schematy, jak i tabele są prawidłowo umiejscowione w tekście oraz opatrzone adekwatnym komentarzem. W pracy szeroko wykorzystano krajowe i zagraniczne źródła oraz akty prawne.

W rozprawie zachowano klasyczny układ pracy naukowej z podziałem na część teoretyczną i praktyczną. Jest to sprawdzony i wartościowy układ opracowania naukowego. Dwa pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny, natomiast pozostałe charakter empiryczny.

Należy również podkreślić, iż rozprawa została przygotowana bardzo starannie pod względem edytorskim.

Oceniając aspekty formalne recenzowanej pracy można zgłosić następujące uwagi o charakterze krytycznym.

W pierwszych słowach hipotezy głównej wystąpiła pewna niezręczność. „Główna hipoteza badawcza ma charakter przyczynowo-skutkowych współzależności...”. Pierwsze wrażenie jest takie, iż to hipoteza ma charakter. Zręczniej byłoby zapisać „występują współzależności o charakterze przyczynowo-skutkowym...itd”.

Sformułowanie aż czterech hipotez pomocniczych poza hipotezą główną jest nadmierne. Można narazić się na krytyczną uwagę, iż jest to rozproszenie wysiłku badawczego. Doceniam jednak przy tym dążenie do rozwiązania problemu badawczego.

Uważam, iż hipotezy pomocnicze 2 i 4 powinny zostać sformułowane bardziej zwięźle, a dopiero później wyjaśnione, co do zamierzeń Autora.

Można zgłosić poważną uwagę co do zachowania proporcji układu pracy. Otóż rozdział pierwszy liczy aż 81 stron i stanowi ponad 26% opracowania licząc do strony 304 (bowiem od strony 305 następują spisy i załączniki). Dalsze uwagi do rozdziału pierwszego zawarłem w części „ocena merytoryczna”.

Z uwag o charakterze drobniejszym zgłaszam brak konsekwencji w tytułowaniu ilustracji tekstu. Dla przykładu: na s.115 ilustracja nazwana jest schematem, a schematy na s. 136, 156 nazwane są rysunkami.

Ponadto, na stronie tytułowej wskazano, iż rozprawa powstała w dyscyplinie naukowej „Ekonomia”. Nie ma obecnie takiej dyscypliny, jest natomiast dyscyplina „Ekonomia i Finanse”.

Zgłoszone uwagi formalne mają w pewnym stopniu charakter dyskusyjny, ale nie wpływają na ocenę strony formalnej rozprawy. Ocena formalna rozprawy jest pozytywna.

OCENA MERYTORYCZNA

W pierwszej kolejności zwracam uwagę na zalety rozprawy.

Już we wstępie Autor słusznie zgłosił wątpliwość, czy regulacje BKNB przyspieszą rozwój relacji banków i przedsiębiorstw, czy też spowolnią. Do aspektu tempa dodałbym jeszcze aspekt kreowania jakości tych relacji (s.8). Opisując w rozdziale I relacje kredytowe bankowość – przedsiębiorcy słusznie rozpoczęto rozważania od podjęcia wątku wzajemnego zaufania. Zaufanie jest bowiem fundamentem funkcjonowania społeczeństwa, gospodarki, a w tym

rynku finansowego. Prezentację tego wątku uważam za niemal wyczerpującą dla opracowania rangi rozprawy doktorskiej.

Ponadto, słusznie zwrócono uwagę, iż wzajemne zaufanie powinno być wzmocnione w sektorze bankowym poprzez regulacje i nadzór. Nie pominięto przy tym tematu tzw. samoregulacji sektora, jak: kodeksy etyczne, kodeksy dobrych praktyk (s.22). Zwrócenie uwagi na kwestię samoregulacji podnosi walory rozprawy.

Z kolei rozdział II ma charakter przeglądu i prawidłowo opisuje konstrukcję europejskiego systemu regulacji i nadzoru. Zwrócono uwagę na ideę regulowania i nadzorowania sektora bankowego. Wskazano na właściwe instytucje, ich struktury organizacyjne oraz procesy ewolucji regulacji i nadzoru. Podkreślono, iż wypłacalność jest paradygmatem standardów kapitałowych BKNB.

Pozytywnie oceniam założenia i proces badawczy zaprezentowane w rozdziałach III i IV. Szczególnie doceniam wykonanie zadań badawczych, jakimi były rozpoznanie struktury aktywów i źródeł finansowania w sektorze bankowym na próbie 2041 banków z 12 wybranych krajów UE w okresie 2009-2020 oraz badanie roli kredytów w finansowaniu przedsiębiorców. W obu przypadkach w kontekście implementacji standardów Bazylei I i Bazylei II. Uzyskano w ten sposób interesujący materiał badawczy, który jest podstawą dla badań finalnych.

W rozdziale V Doktorant zaprezentował autorską koncepcję miernika określonego jako Indeks Aktywności Regulacyjnej (IAR) i poddał go empirycznej weryfikacji przy pomocy modeli panelowych. Autor bowiem słusznie uznał za konieczne dla rozwiązania zadania badawczego wypracowanie miary współzależności następujących elementów: „standardów kapitałowych uregulowanych umowami bazylejskimi oraz konsekwencji ich wdrażania w strukturze majątkowo-kapitałowej banków i przedsiębiorców ze szczególnym uwzględnieniem należności kredytowych banków oraz zobowiązań kredytowych przedsiębiorców”. Tę część pracy traktuję jako udany wkład własny Autora i oceniam pozytywnie.

Zadaniem recenzenta nie jest jednak wskazywanie jedynie na zalety pracy, ale również zgłaszanie krytycznych uwag i sugestii. Mając na uwadze zalety niniejszej rozprawy, zgłaszam w zakresie merytorycznym następujące uwagi o charakterze dyskusyjnym.

Poruszając zagadnienie opanowania ewentualnej paniki klientów Autor wskazuje na następujące trzy instrumenty: Public Relations, działania operacyjne i utrzymanie płynności. Dodałbym jeszcze Investor Relations, czyli relacje ze wszystkimi akcjonariuszami lub spółdzielcami w przypadku banku spółdzielczego (s.23).

W rozdziale I występują fragmenty, które można byłoby całkowicie pominąć lub znacząco skrócić. Na s.40 niepotrzebnie sięgnięto do zamierzchłej historii wskazując na genezę bankowości i przypominając słowo „banca”. Natomiast w następnym akapicie nastąpił nagły przeskok do polskiej Ustawy z dnia 29.08.1997 roku „Prawo bankowe”. Niepożądany kontrast jest tu ewidentny.

Podobnie można potraktować przypominanie: podziału czynności bankowych (tabela 1, s 43), opisu rodzajów banków (państwowe, spółdzielcze, akcyjne, s.55-59) oraz klasyfikacji operacji bankowych (pasywne, aktywne, pośredniczące).

Wskazane powyżej treści nie powinny być przypominane w opracowaniu rangi rozprawy doktorskiej.

Autor słusznie poruszając kwestię zaufania na rynku bankowym pominął wątki problemowe. Polecam uwadze publikację recenzenta „Bank jako „instytucja braku zaufania publicznego” opublikowaną jako rozdział w „Globalny kryzys finansowy i jego konsekwencje w opiniach ekonomistów polskich” (wydawca Związek Banków Polskich 2009 pod patronatem Ernst & Young). W publikacji zaprezentowano przemyślenia zainspirowane pierwszą, szokującą falą kryzysu. Zdaję sobie sprawę, iż ta publikacja trochę narusza wizję zaufania zaprezentowaną przez Autora. Tę uwagę krytyczną traktuję tylko jako upomnienie Autora co do krytycznego podejścia do analizowanych kwestii. Można przypuszczać, iż występują inne krytyczne źródła. W kontekście krytycznego ujęcia wątku „zaufanie” przypomnę również niedawne upadłości: Idea Bank oraz znaczących banków spółdzielczych - Podkarpacki Bank Spółdzielczy w Sanoku i Spółdzielczy Bank Rzemiosła i Rolnictwa w Wołominie.

Zgłoszone uwagi merytoryczne mają w pewnym stopniu charakter dyskusyjny, ale nie wpływają na ocenę strony merytorycznej rozprawy. Ocena merytoryczna rozprawy jest pozytywna.

KONKLUZJA

Najważniejszym atutem każdej rozprawy doktorskiej jest rozwiązanie problemu badawczego poprzez realizację celu badawczego oraz weryfikację postawionych hipotez badawczych. W rezultacie przeprowadzonych rozważań teoretycznych i zrealizowanych badań własnych uzyskano pozytywny efekt.

Recenzowana rozprawa stanowi oryginalne i interesujące studium naukowego rozwiązania wybranego problemu w zakresie funkcjonowania współczesnego rynku bankowego.

Pozytywnie oceniam wiedzę teoretyczną oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Stwierdzam również spełnienie wymogów prawnych stawianych rozprawom doktorskim.

Cel rozprawy uważam za zrealizowany, natomiast proces weryfikacji za udany.

Zgłoszone uwagi formalne i merytoryczne powinny sprzyjać poprawie warsztatu naukowego doktorantki.

Stwierdzam, mając na uwadze kryteria formalne i merytoryczne, że rozprawa doktorska mgr Wojciecha Hazy odpowiada wymogom stawianym ustawowo rozprawom doktorskim i wnioskuję o jej dopuszczenie do publicznej obrony.

